

доручень керівництва, якщо вони суперечать закону, а з боку їх керівників – від надання таких вказівок чи доручень слідчим.

Підсумовуючи, слід зазначити, що правила професійної етики та антикорупційні вимоги до слідчих як до осіб, уповноважених на виконання функцій держави, є нерозривно пов'язаними. У зв'язку із цим існує потреба подальшого розвитку та удосконалення правового регулювання професійної етики слідчих, яка, базуючись на єдиних правилах, визначених Законом України «Про запобігання корупції» може бути уніфікована у формі єдиного кодексу професійної етики для всіх слідчих незалежно від відомчої належності.

Корж Євген Михайлович,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень ННІЗДН Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ПРОВІДНІ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Ситуація, що склалася, вимагає особливого ставлення до проблеми корупції в державній політиці та вжиття радикальних заходів, спрямованих на зменшення масштабів цього небезпечного явища. Контроль, запобігання та боротьба з корупцією є пріоритетними елементами різних програм, заснованих на певних зобов'язаннях, взятих перед міжнародним співтовариством (План дій "Україна - Європейський Союз" Європейська політика сусідства, тощо) [1].

Ухваленим лідерами 27 країн-членів ЄС рішенням про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС держава взяла на себе зобов'язання активізувати зусилля у боротьбі з корупцією. Бізнес є життєво важливою частиною функціонування будь-якої країни, тому запобігання корупції та сприяння доброчесності як у державному, так і в приватному секторах є необхідною умовою для залучення інвестицій та відновлення економіки і цивільної інфраструктури України [2].

Також Україна прийняла Державну антикорупційну програму на 2023-2025 роки, що передбачає понад 1000 заходів для зменшення рівня корупції та забезпечення доброчесності у 15 сферах. Метою Програми є досягнення значного прогресу в запобіганні та протидії корупції, забезпечення злагожденості та системності антикорупційної

діяльності всіх державних органів та органів місцевого самоврядування, а також належного процесу післявоєнного відновлення України. Виконання Програми сприятиме подальшій роботі щодо набуття Україною членства в ЄС, Північноатлантичному Альянсі (НАТО), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [3].

Безумовним політичним зобов'язанням є також впровадження положень Рамкової Угоди між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility є положення із запобігання, виявлення, усунення та повідомлення про незаконні дії, шахрайство, корупцію та іншу незаконну діяльність, що впливає на фінансові інтереси Союзу, включаючи конфлікти інтересів, а також для забезпечення ефективного розслідування та притягнення до відповідальності компетентними органами ЄС та/або національними органами [4]. Вона являє собою антикорупційну політику органів публічного адміністрування та стратегічні рамки їх діяльності.

Результати аналізу стану корупції в Україні, ефективності антикорупційної політики попередніх періодів, міжнародних стандартів та найкращих світових практик у сфері запобігання та протидії корупції дали змогу сформулювати такі основні принципи антикорупційної політики на 2021-2025 роки:

1) оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, усунення дублювання повноважень різними органами публічного адміністрування;

2) цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, прозорість діяльності та відкриття даних як основа для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності;

3) створення на протипагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб;

4) забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин;

5) формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [5].

У результаті спільної роботи дослідницької групи Ecorus та уповноважених з питань корупції (LRCC) у кожній державі-члені Європейського Союзу в лютому 2023 року Європейська Комісія опублікувала підручник «Довідник передових (ефективних) практик у

сфері боротьби з корупцією». Метою підручника є демонстрація різноманітних антикорупційних практик в державах-членах ЄС, які виявилися корисними у вирішенні проблем, пов'язаних з корупцією та можуть надихнути на подібні ініціативи в інших країнах. Підручник містить 27 передових практик структурованих за вісьмома різними темами, кожна з яких містить теоретичну частину і конкретні практичні приклади, що стосуються імплементації, оціночної вартості практики, її результатів і обмежень:

- прозорість та відкриті дані;
- залучення громадськості;
- колективні акції;
- сприяння добросовісності;
- виявлення та управління конфліктом інтересів;
- антикорупційна стратегія;
- антикорупційні агенції;
- виявлення та розслідування корупції.

Підручник демонструє, що антикорупційні стратегії, які використовують держави-члени ЄС, суттєво відрізняються. Превентивні та репресивні заходи, внутрішній урядовий контроль та громадський моніторинг, групові дії багатьох зацікавлених сторін – це лише кілька прикладів відмінностей. В аналізі ретельно розглядаються переваги та обмеження кожного з цих підходів [6].

Відповідно до переліку запропонованих найкращих практик, можна виокремити низку антикорупційних тенденцій:

- метою нових практик прозорості є вирішення проблем непослідовного або слабкого дотримання угод про свободу інформації, різного тлумачення прозорості, а також забезпечення доступності та зрозумілості публічної інформації для широкої громадськості;

- існує кілька спроб створити нові бази та об'єднати дані з різних баз, включаючи обов'язкові записи про компанії та фізичних осіб (наприклад, бенефіціарних власників) – однак це створює проблеми забезпечення високої якості даних, дотримання універсальних (а не вибіркового) зобов'язань щодо прозорості, а також забезпечення зрозумілості та корисності великих масивів даних для правоохоронних органів;

- підходи до співпраці, такі як залучення громадян та інших зацікавлених сторін, помітні не лише як мета багатьох антикорупційних ініціатив, але й як механізм реалізації інших результатів (створення Антикорупційної стратегії);

- створено системні, послідовні ініціативи з питань добросовісності - важливого додаткового підходу до боротьби з

корупцією, що стикаються з проблемами забезпечення дієвості соціальних норм доброчесності та постановки реальних цілей;

– антикорупційні стратегії були прийняті, спеціальні антикорупційні органи розпочали свою роботу, але в майбутньому залучення багатьох зацікавлених сторін до боротьби з корупцією та децентралізація антикорупційної діяльності повинні бути посилені [6].

Підручник є частиною загальної антикорупційної політики Європейської Комісії і передує пропозиції щодо директиви про використання кримінального права для боротьби з корупцією. Він також спрямований на підтримку таких ініціатив, як семінари з обміну досвідом між експертами Комісії та держав-членів ЄС дозволяють країнам обговорювати передовий досвід, найкращі практики та успішні стратегії боротьби з корупцією та створення єдиної правової практики в межах ЄС.

Отже, використання в Україні позитивного передового досвіду формування та реалізації антикорупційної політики важливий процес, особливо в умовах повномасштабного вторгнення РФ. Ухвалення Антикорупційної стратегії до 2025 року, розробленої Національним агентством з питань запобігання корупції у співпраці з громадськістю та міжнародними партнерами, є важливим кроком у боротьбі з корупцією та зміцненні інституційної спроможності держави.

Стратегія охоплює проблеми, як приватного, так і державного секторів. Визначає корупційні ризики, що виникають у різних сферах діяльності та пропонує напрями їх мінімізації. Головна мета Стратегії – зменшити можливості для корупційних проявів на всіх рівнях, зробивши державні інституції більш прозорими та підзвітними.

Список використаних джерел

1. План дій «Україна – Європейський Союз» Європейська політика сусідства: схвалений Кабінетом Міністрів України 12.02.2005 та Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом 21.02.2005. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693.

2. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Служба Віце-прем'єр-міністра України. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. 23.06.2022. URL: www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes.

3. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-p>.

4. Рамкова Угода між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility: ратифіковано Законом

Україні від 06 червня 2024 р. № 3786-IX
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3786-20>.

5. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки. Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX затверджена «Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20>.

6. European Commission: Directorate-General for Migration and Home Affairs, Huss, O., Beke, M., Wynarski, J., & Slot, B. (2023). Handbook of good practices in the fight against corruption, Publications Office of the European Union. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2837/575157>.

Коструб'як Тетяна Валеріївна,

уповноважений з антикорупційної діяльності Полтавського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ЗАХИСТ ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ У СВІТЛІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Захист викривачів корупції є важливою складовою реалізації ефективною антикорупційної політики, що спрямована на забезпечення верховенства права, прозорості, відповідальності та чесності. В сучасних умовах реформування національної правової системи інтеграція міжнародних стандартів є вирішальною для створення надійного механізму захисту викривачів.

В Україні правове регулювання захисту викривачів забезпечується нормами Закону України «Про запобігання корупції». Статті 53- 53⁹ встановлюють базові гарантії для осіб, які повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону [1]. Важливим етапом у забезпеченні цих гарантії став запуск Єдиного порталу повідомлень викривачів, адміністратором якого являється Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Портал дозволяє подавати повідомлення, в тому числі анонімно, що сприяє зменшенню ризиків для викривачів.

Однак, як і у випадку з подібними платформами в інших країнах, під час роботи з порталом можуть виникати певні труднощі. По-перше, інтерфейс платформи може бути недостатньо зручним або зрозумілим для користувачів, що обмежує її доступність. По-друге, хоча конфіденційність є пріоритетом, завжди існує ризик витоку